

[RECENSIE]

Ophelia Ongena, *Een geschiedenis van het sociaaleconomisch overleg in Vlaanderen (1945-2010)*. 25 jaar SERV, Gent, Academia Press, 2010, 283 pp., ill., ISBN 9789038216607

Aanleiding van dit boek is het 25-jarige bestaan van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV). De auteur wilde echter meer dan een instellingsgeschiedenis schrijven. Ze wilde de voorgaande historiek erbij betrekken en het geheel breed contextualiseren in een meer algemene geschiedenis, met ook oog voor de toenemende Europese dimensie. Om deze leemte in het wetenschappelijk onderzoek op te vullen, steunde ze onder meer op uitgebreid nieuw archiefonderzoek. Een stoutmoedige opzet waarin ze met verve is geslaagd. Twee keuzes hinderen evenwel een vlotte lectuur en de focus op hoofdlijnen: enerzijds de spreiding ervan in de structuur, anderzijds de wijldlopigheid en de vele feitelijke overlappingen. Daardoor krijgt het boek meer de allure van

een eerder onmisbaar naslagwerk, ook al vanwege de techniciteit van een aantal thema's. Het boek wordt verlicht met talrijke kaderstukken, foto's, tabellen, grafieken... Er is een uitgebreid notenapparaat, zeer nuttige bijlagen en een register. Het boek valt uiteen in twee grote delen: de SERV in een groeiende "Vlaamse economische ruimte" (pp. 1-113) en de SERV in een groeiende Vlaamse "sociaaleconomische ruimte" (pp. 123-245), gevolgd door een algemeen besluit. Vanwege de meerwaarde loont het de moeite om op een aantal krachtlijnen in te gaan.

De voorgeschiedenis begint midden in de jaren 1950 als vanuit privé-initiatief een actie- en studiecomité wordt opgericht, de Economische Raad voor Vlaanderen, de ERV (1950-1971) als pressiegroep. Dat kaderde in het proces van regionale economische bewustwording waarbij het in oorsprong nationale economische denkkader werd geconfronteerd met de constructie van een eigen Vlaamse economische ruimte: enerzijds als concept en via een ideologisch discours (teruggaand op Lodewijk De Raet, het Vlaams Economisch Verbond, de Vlaamse Economische Wetenschappelijke Congressen...), anderzijds in de economische praktijk via de uitbouw van een eigen infrastructuur en een eigen instrumentarium. De doorbraak van een op staatsinterventie gericht keynesiaans beleid effende het pad voor een regionaal beleid via de expansiewetgeving in 1958-59 (voor Vlaanderen het probleem van de structurele werkloosheid en de oproep tot 'werk in eigen streek'). De volgende fases hingen samen met het proces van staats Hervorming. Deze van 1970 introduceerde via de gewestvorming de overgang naar de Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen, de GERV (1971-1985). Het ging nog steeds om een proces van decentralisering binnen een nationaal politiek kader. De bevoegdheidsverdracht vanaf 1980 lag aan de basis van de oprichting bij decreet van de SERV in 1985. Dat was een mijlpaal, met 1989 als een volgend scharnierjaar. Het weerspiegelde de evolutie van een centraal gedelegeerd regionalisme naar een zelfstandig Vlaanderen. De optie van de uitbouw van een regionaal overleg binnen de nationale organen werd niet uitgevoerd.

In tegenstelling tot het nationale niveau met een scheiding tussen het economische (de CRB) en het sociale (de NAR) ging het in Vlaanderen, zoals overigens ook in Wallonië, om de oprichting van een sociaal-economische raad. Het voorvoegsel 'gewestelijk' viel weg; de 'voor' Vlaanderen werd vervangen door 'van' Vlaanderen. De naamsverandering symboliseerde de evolutie. De SERV werd een beleidsinstrument van de autonome Vlaamse Overheid. Terecht beklemtoont de auteur dat deze evolutie naar "*meer Vlaamse staat*" en de uitbouw van een Vlaams verankeringsbeleid zich voordeed ten tijde van een aan belang winnend neoliberalisme, dat het principe van 'minder staat' huldigde. De SERV verhoogde aanzienlijk de impact van de sociale partners op het Vlaamse overheidsbeleid. De voordien politieke aanwezigheid zou verdwijnen, het laatste restant in 1996. De ontwikkeling naar een

volwaardig Vlaams sociaal overleg bood verschillende mogelijkheden. Vooreerst was er de uitbouw van een regionale variant van wat op nationaal niveau bestond. Dat was geen onverdeeld succes. Vooral het streven naar eigen bindende Vlaamse cao's onder impuls van de Vlaamse regering stuitte op veel weerstand van Franstalig België, terwijl ook de sociale partners daarover verdeeld waren. De goedkeuring van het eerste Vlaams decreet ter zake in 2002, werd in 2004 door het Arbitragehof vernietigd. Daarnaast werden eigen institutionele keuzes gemaakt: het bipartiete overleg tussen de sociale partners in de SERV én het tripartiete overleg van de sociale partners met de overheid in het Vlaams Economisch en Sociaal Overlegcomité (VESOC) vanaf 1980. Vanaf 1993 werden daar twejaarlijkse werkgelegenheidsakkoorden afgesloten, met het arbeidsmarktbeleid als een centrale pijler van het overleg, het laatste akkoord in 2005. Vanaf dan werd de Vlaamse regering meer dominant. Zij werkte plannen uit die nadien ter goedkeuring aan de SERV werden voorgelegd.

Naast het aan belang winnen van 'het primaat van de politiek' zorgde het aantreden van de paarse regering vanaf 1999 nog voor een ander kantelmoment. Terwijl de SERV voordien als enige Vlaamse adviesorgaan over vrijwel alle thema's mocht adviseren, groeide de concurrentie van nieuwe adviesorganen: vanuit het middenveld, vanuit een intussen volwassen wordende administratie, vanuit de optiek van de Vlaamse regering, terwijl ook een in 1995 rechtstreeks gekozen Vlaams Parlement zich deed gelden. Om de verworven machtspositie te verdedigen, ontwikkelde de SERV vier strategieën: vanaf 1985 had ze een jaarlijks verplicht begrotingsadvies verkregen, ze positioneerde zich als een onmogelijk te negeren actor inzake een specifiek Vlaams arbeidsmarktbeleid (de constructie ervan vanaf de jaren 1990, waarbij aanvaringen met het nationale beleid schering en inslag werden), ze specialiseerde zich op sociaaleconomische aspecten van bepaalde thema's zoals milieubeheer en energie, ze incorporeerde thema-adviesstructuren zoals haven- en mobiliteitsbeleid. In 2008-2009 keurden het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering een geactualiseerd SERV-decreet goed. Dat bevestigde de SERV als een advies- en overlegorgaan sui generis, ondergebracht bij de diensten van de minister-president.

Intussen werd einde 2011 het *Vlinderakkoord* gesloten met een verdere defederalisering van het arbeidsmarktbeleid. In februari 2012 pleitte de Vlaamse minister-president voor een sociale Copernicus, voor de vorming van een Vlaamse Groep van Vijf van werkgevers en vakbonden, conform het nationale overleg in de Groep van Tien. De SERV zelf schoof het voorbereiden van de zesde staatsvorming als een topprioriteit naar voren.

[Harry Van Velthoven]